

งานของครูประถมศึกษา: ความท้าทายในศตวรรษที่ 21

จิราพร รอดพ่วง* และ จีระพันธุ์ พูลพัฒน์

สาขาวิชาการจัดการการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

Received: 30 October 2024

Revised: 16 November 2025

Accepted: 30 January 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพงานของครูประถมศึกษาในบริบทไทยและสากล ในยุคที่ระบบการศึกษาเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างการบริหารจัดการที่ซับซ้อนมากขึ้น การศึกษานี้ให้ความสำคัญกับสามมิติหลัก ได้แก่ ระบบการผลิตครู ภาระงานทางธุรการ และการปฏิบัติงานบริหารจัดการทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของครูและคุณภาพผู้เรียนในระดับประถมศึกษา นอกจากนี้ได้พบว่า ครูประถมศึกษาใช้เวลาทำงานจำนวนมากกับภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน ขาดระบบสนับสนุนทางธุรการ อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการรวมศูนย์และขาดความยืดหยุ่นในการตัดสินใจในระดับโรงเรียน ส่งผลให้เกิดปัญหาความเครียดและลดเวลาในการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

แนวทางการพัฒนาเชิงระบบที่บทความนี้เสนอ ได้แก่ การปรับหลักสูตรการผลิตครูให้เน้นสมรรถนะเชิงปฏิบัติ การพัฒนาระบบดิจิทัลเพื่อบริหารภาระงานของครู และการปฏิบัติงานบริหารจัดการทางการศึกษาให้มีความคล่องตัวและรับผิดชอบร่วมกันมากขึ้นในทุกกระดับ เป้าหมายสูงสุดคือ “การคืนเวลาให้ห้องเรียน” เพื่อให้ครูสามารถทุ่มเทให้กับการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ และยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับบริบทของศตวรรษที่ 21 บทความนี้จึงสะท้อนความจำเป็นของการพัฒนาเชิงระบบที่เชื่อมโยงระหว่างการผลิตครู การบริหารจัดการ และภาระงานเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ครูประถมศึกษา; ภาระงานครู; ระบบการผลิตครู; การปฏิบัติงานบริหารจัดการทางการศึกษา; การศึกษาในศตวรรษที่ 21

* Corresponding Author: jiraporn_rod@dusit.ac.th

The Roles and Responsibilities of Primary School Teachers: Challenges in the 21st Century

Jiraporn Rodpuang* and Cheerapan Bhulpat

Program in Early Childhood and Primary Education Management,

Faculty of Education, Suan Dusit University, Dusit District, Bangkok 10300, Thailand

Abstract

This academic article analyzes and synthesizes existing knowledge on the working conditions of primary school teachers in both Thai and international contexts amid rapid technological changes and increasingly complex educational governance systems. The study focuses on three core dimensions: teacher education systems, administrative workload, and educational management reforms. These dimensions represent key factors influencing teacher effectiveness and student learning outcomes at the primary level. The review reveals that primary teachers spend a substantial portion of their working hours on non-instructional tasks, face inadequate administrative support, and operate within centralized governance structures that limit school-level decision-making. Such conditions contribute to heightened stress and reduce opportunities for high-quality instructional practices.

The article proposes systemic development strategies, including redesigning teacher education curriculum to emphasize practical competencies, implementing digital systems to manage and streamline teacher workloads, and reforming educational administration to promote greater flexibility, shared responsibility, and responsiveness across all levels. The ultimate goal is to “return time to the classroom,” enabling teachers to dedicate their efforts to learner development and enhancing the overall quality of Thai education in alignment with the demands of the twenty-first century. The article thus underscores the necessity of integrated systemic reforms connecting teacher preparation, educational management, and workload arrangements to ensure sustainable improvements in Thailand’s educational landscape.

Keywords: Primary School Teachers; Teacher Workload; Teacher Education System; Educational Management Reform; Twenty-First Century Education

บทนำ

ในยุคที่ระบบการศึกษาไทยกำลังเผชิญการปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้างอย่างลึกซึ้ง ทั้งด้านนโยบาย เทคโนโลยีดิจิทัล และความคาดหวังของสังคมต่อคุณภาพผู้เรียน ครูประถมศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาในระดับพื้นฐานของประเทศ อย่างไรก็ตาม งานของครูประถมศึกษาในปัจจุบันกลับทับซ้อนด้วยภาระจำนวนมาก ทั้งงานสอน งานธุรการ และงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยตรง ส่งผลกระทบต่อเวลาและประสิทธิภาพในการปฏิบัติภารกิจหลักของครู

รายงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566ก) พบว่า ครูระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่ต้องใช้เวลาเป็นจำนวนมากในงานเอกสารและการรายงานผลการดำเนินงาน ซึ่งสะท้อนถึงภาระงานที่สูงในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยตรง สอดคล้องกับรายงาน TALIS 2018 Results (Volume II) ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2020) ซึ่งระบุว่าครูในหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทยต้องรับภาระงานนอกห้องเรียนจำนวนมาก โดยเฉพาะในด้านเอกสารและงานบริหาร ภาระงานที่เกินสมดุสนี้สัมพันธ์กับระดับความเครียดและความพึงพอใจในวิชาชีพ และสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างการบริหารจัดการทางการศึกษาที่รวมศูนย์ ขาดระบบสนับสนุนที่เหมาะสมและยืดหยุ่นในระดับโรงเรียนจึงก่อให้เกิดความจำเป็นในการปฏิรูประบบบริหารจัดการทางการศึกษา เพื่อลดภาระงานที่ไม่จำเป็นและคืนเวลาให้ครูกลับไปทำหน้าที่หลักด้านการจัดการเรียนรู้

นอกจากนี้ ปัญหาเรื่องระบบการผลิตครูยังเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพงานของครูประถมศึกษา การผลิตครูในปัจจุบันยังคงให้ความสำคัญกับทฤษฎีมากกว่าทักษะการปฏิบัติจริง ในสถานศึกษาส่งผลให้ครูบรรจุใหม่จำนวนมากยังขาดความพร้อมในการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะและการประเมินผลตามสภาพจริง ในขณะเดียวกัน ระบบบริหารจัดการทางการศึกษาของไทยยังคงมีลักษณะการรวมศูนย์ในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรงบประมาณ การบรรจุแต่งตั้ง หรือการประเมินผล ซึ่งจำกัดความยืดหยุ่นของโรงเรียนในการตัดสินใจและบริหารทรัพยากรให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

ข้อมูลข้างต้นเป็นการสังเคราะห์จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566ก) และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2022a) ซึ่งสะท้อนแนวโน้มภาระงานของครูไทยในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนมากกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD โดยทั่วไป สถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดความจำเป็นในการปฏิรูประบบบริหารจัดการทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความคล่องตัว ความรับผิดชอบร่วม และความโปร่งใสในระบบ

ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับงานของครูประถมศึกษา ในสามมิติหลัก ได้แก่ 1) ระบบการผลิตครู 2) ภาระงานทางธุรการ และ 3) การปฏิบัติงานบริหารจัดการ การศึกษา เพื่อเสนอแนวทางเชิงระบบในการพัฒนางานของครูให้สอดคล้องกับบริบทของศตวรรษที่ 21 และนำไปสู่การคืนเวลาให้ห้องเรียนอย่างแท้จริง

ความหมายของครู

ความหมายของครูมีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมและการศึกษา จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีการให้ความหมายที่หลากหลายและครอบคลุม มิติต่าง ๆ ของความเป็นครู ดังนี้

1. ความหมายในเชิงวิชาชีพ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2566) และพระราชบัญญัติสภาครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ได้ระบุความหมายของครูว่าหมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาที่ผ่านการรับรองมาตรฐานวิชาชีพ มีหน้าที่หลักในการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามเป้าหมายของการศึกษา ซึ่งสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2566) ได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของความเป็นครูไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านความรู้และความสามารถ ประกอบด้วย ความรู้ในศาสตร์การสอนและเนื้อหาวิชา ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ และทักษะการพัฒนาผู้เรียน 2) องค์ประกอบด้านบทบาทหน้าที่ ประกอบด้วย การเป็นผู้สอน และถ่ายทอดความรู้ การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และการเป็นผู้พัฒนาศักยภาพผู้เรียน และ 3) องค์ประกอบด้านคุณลักษณะวิชาชีพ ประกอบด้วย จรรยาบรรณและจริยธรรมวิชาชีพ ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2. ความหมายของครูในบริบทสากล ความหมายของครูสามารถแบ่งออกเป็นหลายมิติ ได้แก่ 1) มิติด้านการศึกษา ครูเป็นผู้จัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ผู้พัฒนาศักยภาพมนุษย์ และผู้สร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้ 2) มิติด้านสังคม ครูเป็นผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้ส่งเสริมความเสมอภาค และผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมและค่านิยม ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ UNESCO (2023b) ที่ชี้ว่า ครูเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาสังคม และ 3) มิติด้านการพัฒนา ครูเป็นผู้พัฒนาทักษะแห่งอนาคต ผู้สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน (International Labour Organization, 2023)

ความหมายของครูประถมศึกษา

การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์ได้ว่า ครูประถมศึกษา หมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูงที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐานวิชาชีพ (คุรุสภา, 2562) และมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนระดับประถมศึกษาผ่านการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (OECD, 2022a) โดยมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1. การเป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered Pedagogical Expert) ครูประถมศึกษาจำเป็นต้องมีสมรรถนะทางวิชาชีพสูงในการออกแบบและดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยอาศัยแนวคิด Science of Learning and Development ที่เน้นให้การสอนเป็นกระบวนการพัฒนาองค์รวมของมนุษย์ (Darling-Hammond et al., 2020a) ครูจึงต้องบูรณาการความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge) กับความรู้ด้านวิธีสอน (Pedagogical Knowledge) ตามแนวคิดของ Shulman (1987) เพื่อสร้างการเรียนรู้เชิงลึกและยั่งยืนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

2. การเป็นนักพัฒนาวิชาชีพที่ใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research-Based Professional Developer) ลักษณะสำคัญของครูประถมศึกษายุคใหม่ คือ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ผ่านกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนและการสะท้อนผลการสอนของตนเอง ครูต้องสามารถตั้งคำถาม วิเคราะห์ปัญหา และสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีหลักฐานรองรับ (Finnish National Agency for Education, 2023) ฟินแลนด์ซึ่งเป็นประเทศต้นแบบได้กำหนดให้ครูทุกคนต้องผ่านการฝึกอบรมระดับปริญญาโทที่เน้นทักษะการวิจัยและการคิดเชิงวิพากษ์ ส่งผลให้ครูมีศักยภาพในการปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ต้องรอคำสั่งจากเบื้องบน (Sahlberg, 2023)

3. การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา (Educational Change Leader) ครูประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้มีบทบาทเพียงการปฏิบัติตามนโยบาย แต่ถูกคาดหวังให้ทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับห้องเรียนและระดับโรงเรียน Fullan (2020) อธิบายว่า ครูคือกลไกหลักของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เนื่องจากเป็นผู้ใกล้ชิดผู้เรียนที่สุดและสามารถใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ รายงาน UNESCO (2023a) ยังสะท้อนบทบาทของครูในฐานะผู้นำการเรียนรู้ (Learning Leaders) ซึ่งสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสมเพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน และสนับสนุนการสร้างสรรค่นวัตกรรมในห้องเรียนอย่างยั่งยืน เมื่อผสมผสานมุมมองจากทั้งสองแหล่งข้อมูลจะเห็นได้ว่าครูประถมศึกษาจำเป็นต้องมีความสามารถในการตัดสินใจบนฐานข้อมูล การใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมประสิทธิภาพการสอน การทำงานร่วมกับเพื่อนครู และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้ครูกลายเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลงที่มีศักยภาพต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 (Fullan, 2020; UNESCO, 2023a)

4. การเป็นผู้ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ (Ethically Responsible Professional) จรรยาบรรณถือเป็นหัวใจของวิชาชีพครูในทุกระดับ โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาที่ครูเป็นแบบอย่างโดยตรงของพฤติกรรมและค่านิยมแก่ผู้เรียน รายงานของ UNESCO (2021) เน้นว่าความไว้วางใจ

ของสังคมต่อครูเกิดจากการยึดมั่นในหลักจริยธรรม ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อผู้เรียน การคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการส่งเสริมความเสมอภาคในห้องเรียน สอดคล้องกับรายงานของ OECD (2020) ที่ชี้ว่า ความเป็นมืออาชีพทางวิชาชีพครูตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง ในบริบทของประเทศไทย คุรุสภา (2565) กำหนดให้จิตวิญญาณความเป็นครูเป็นแกนกลางของมาตรฐานวิชาชีพ และเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาครูอย่างยั่งยืน ซึ่งรวมถึงความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ความยุติธรรม และการยืนหยัดในหลักสิทธิมนุษยชน ครูประถมศึกษาจึงต้องเป็นผู้ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อสร้างความไว้วางใจจากสังคมและกำหนดบรรทัดฐานเชิงคุณธรรมให้กับผู้เรียนในระยะยาว

5. การเป็นผู้สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาชีพ (Collaborative Network Builder)

ครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ชุมชน และเพื่อนร่วมวิชาชีพ เพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน Hargreaves and O'Connor (2018) ชี้ว่า Collaborative Professionalism ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสะท้อนการปฏิบัติร่วมกัน และการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ DuFour et al. (2016) เน้นว่า PLC ที่เข้มแข็งจะทำให้ครูร่วมกันวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของนักเรียน ออกแบบนวัตกรรม และแก้ปัญหาทางวิชาการร่วมกัน ซึ่งมีผลอย่างมากต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน

ลักษณะทั้งห้าประการข้างต้นพบว่า ครูประถมศึกษาเป็นผู้นำทางวิชาชีพที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนและการยกระดับคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศอย่างยั่งยืน (OECD, 2022a) ดังนั้น ครูประถมศึกษาจึงมิใช่เพียงผู้สอน แต่เป็นผู้นำทางวิชาชีพผู้สร้างคุณค่าการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

ความสำคัญของครู

บทบาทของครูในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน

ครูประถมศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในสามมิติหลัก ได้แก่ ด้านสติปัญญา ด้านสังคม อารมณ์ และด้านแรงจูงใจในการเรียนรู้

มิติที่ 1 ด้านสติปัญญา (Cognitive Development) รายงานการสังเคราะห์หลักฐานระดับนานาชาติระบุว่า ครูเป็นปัจจัยภายในโรงเรียนที่มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาเชิงซับซ้อน (Hattie, 2023; OECD, 2023a) ครูมีบทบาทในการออกแบบการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการลงมือปฏิบัติ การตั้งคำถามเชิงลึก และการสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน

มิติที่ 2 ด้านสังคมและอารมณ์ (Social and Emotional Development) งานวิจัยของ CASEL (2023b) ชี้ว่า ครูเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาทักษะสังคมและอารมณ์ของผู้เรียน ผ่านการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ การกำกับอารมณ์ การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การทำงานร่วมกัน และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ทักษะเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21

มิติที่ 3 ด้านแรงจูงใจและทัศนคติการเรียนรู้ (Learning Motivation) ครูยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจภายในของผู้เรียน ผ่านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย สนับสนุน และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รายงานของ OECD (2023a) พบว่า ครูที่สามารถสร้างความผูกพันเชิงบวกกับผู้เรียน จะมีผลอย่างมากต่อความสนใจ การมีส่วนร่วม และการตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้ระยะยาว

ความสำคัญของครูประถมศึกษา

ความสำคัญของครูประถมศึกษา สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 มิติ คือ การวางรากฐานการพัฒนามนุษย์ การสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา และการพัฒนาพลเมืองในศตวรรษที่ 21 มีรายละเอียด ดังนี้

มิติที่ 1 การวางรากฐานการพัฒนามนุษย์ Darling-Hammond et al. (2020a) จาก Stanford Center for Opportunity Policy in Education ได้ศึกษาพบว่า ครูประถมศึกษามีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานการเรียนรู้ที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาทักษะพื้นฐาน (Fundamental Skills) การสร้างกระบวนการคิด (Thinking Process) และการพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ (Social-Emotional Skills) สอดคล้องกับการศึกษาระยะยาวของ OECD (2023a) ในโครงการ PISA ที่พบว่า คุณภาพของครูประถมศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อความสำเร็จในระยะยาวของผู้เรียน

มิติที่ 2 การสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา UNESCO (2023a) นำเสนอในรายงาน Global Education Monitoring Report ว่า ครูประถมศึกษามีบทบาทสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาผ่านการสร้างโอกาสการเรียนรู้ที่เท่าเทียม การพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพรายบุคคล และการส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และในบริบทประเทศไทย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2566) รายงานว่า ครูประถมศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและกลุ่มผู้เรียนที่มีความเปราะบาง

มิติที่ 3 การพัฒนาพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ในบริบทของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 บทบาทของครูประถมศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสมรรถนะพื้นฐานที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีในโลกปัจจุบันและอนาคต ตามกรอบ 21st Century Competencies Framework ของกระทรวงศึกษาธิการ สิงคโปร์ (Ministry of Education Singapore, 2020) ครูมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง

ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น งานวิจัยของ Tan and Dimmock (2017) ยังชี้ว่า การพัฒนาสมรรถนะศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องอาศัยครูที่สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา และความสามารถในการเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนามนุษย์ในยุคดิจิทัล

มิตินี้ 4 การสร้างรากฐานการเรียนรู้ตลอดชีวิต งานวิจัยเชิงประจักษ์จำนวนมากชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนในระดับประถมศึกษาที่มีระยะยาวต่อพัฒนาการด้านการเรียนรู้และทักษะชีวิตของเด็ก งานทบทวนเชิงระบบของ Di Lisio et al. (2025) พบว่า ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครูกับนักเรียนช่วยส่งเสริมทักษะการกำกับตนเอง แรงจูงใจภายใน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระยะยาว ทั้งในกลุ่มผู้เรียนทั่วไปและกลุ่มเปราะบาง ในขณะเดียวกัน Koç (2024) ระบุว่า ครูประถมศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังเจตคติของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านการส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็น การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน และการสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่สนับสนุนการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ครูประถมศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างรากฐานของการเรียนรู้ที่ยั่งยืนซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จทางการศึกษาและการดำรงชีวิตในระยะยาว

มิตินี้ 5 การพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับชาติ รายงาน World Development Report 2018: Learning to Realize Education’s Promise ของธนาคารโลก (World Bank, 2018) ชี้ว่าการลงทุนเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะผ่านการพัฒนาศักยภาพของครู เป็นปัจจัยที่ให้ผลตอบแทนทางสังคมสูงที่สุด เนื่องจากส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ การเพิ่มผลิตภาพแรงงาน และความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว นอกจากนี้ รายงาน The Human Capital Project (World Bank, 2019) ยังเน้นว่า คุณภาพครูเป็นองค์ประกอบสำคัญที่กำหนดคะแนนทุนมนุษย์ (Human Capital Index) ของประเทศซึ่งมีความเชื่อมโยงอย่างชัดเจนกับรายได้ของประชากรในอนาคตและการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน หลักฐานเหล่านี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ OECD (2023a) ที่ระบุว่า คุณภาพของครูเป็นปัจจัยภายในโรงเรียนที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน เมื่อพิจารณาในภาพรวม จึงสะท้อนให้เห็นว่า ครูประถมศึกษาที่มีบทบาทเชิงระบบในฐานะผู้วางรากฐานทุนมนุษย์ของประเทศ ผู้สร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ผู้พัฒนาศักยภาพพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และผู้ขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาระดับชาติอย่างยั่งยืน

บทบาทและหน้าที่ของครูประถมศึกษา

บทบาทและหน้าที่ของครูประถมศึกษาในบริบทสากล

การวิเคราะห์ระบบการศึกษาในประเทศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูง พบว่า บทบาทและหน้าที่ของครูประถมศึกษามีความเชื่อมโยงอย่างชัดเจนกับคุณภาพของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศฟินแลนด์ ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูง Sahlberg (2023) พบว่าความสำเร็จของระบบการศึกษาฟินแลนด์เกิดจากการให้ความสำคัญกับความเป็นวิชาชีพชั้นสูงของครู โดยครูประถมศึกษาได้รับความไว้วางใจและมีอิสระในการตัดสินใจทางวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร และการออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน

ในขณะที่สิงคโปร์ ซึ่งมีความโดดเด่นด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในระดับนานาชาติ Tan et al. (2023) รายงานว่า การพัฒนาครูประถมศึกษามีความเป็นระบบสูง มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาทางวิชาการและการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน โดยครูสิงคโปร์ได้รับการสนับสนุนให้ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการสอนที่ทันสมัยควบคู่ไปกับการดูแลพัฒนาการรอบด้านของผู้เรียน

ในบริบทของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีลักษณะเด่นด้านการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาที่เน้นการพัฒนาเด็กแบบองค์รวม โดยหลักสูตรระดับประถมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการญี่ปุ่น (MEXT) ให้ความสำคัญกับการบูรณาการการเรียนรู้ด้านคุณธรรม การทำงานเป็นกลุ่ม การสร้างวินัยในตนเอง และทักษะทางสังคมควบคู่กับเนื้อหาทางวิชาการ การจัดการศึกษารูปแบบนี้สะท้อนแนวคิด Whole-Person Education ที่มุ่งพัฒนาเด็กในทุกมิติ ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และคุณธรรม งานศึกษาหลายชิ้นสนับสนุนแนวคิดดังกล่าว โดย Cave (2016) อธิบายว่า การเรียนรู้ระดับประถมศึกษาของญี่ปุ่นเน้นการสร้างความเป็นตัวตน การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการปลูกฝังความรับผิดชอบผ่านกิจกรรมประจำวันของโรงเรียน ในขณะที่ Bjork (2019) ชี้ให้เห็นว่า ระบบการศึกษาและวัฒนธรรมโรงเรียนของญี่ปุ่นมุ่งส่งเสริมการพัฒนา ทั้งด้านวิชาการและทักษะชีวิตอย่างสมดุล งานวิจัยเชิงลึกของ Yamamoto (2021) ระบุว่า การศึกษาที่พัฒนาผู้เรียนทั้งคน (Whole-Person Education) เป็นแนวคิดหลักที่หล่อหลอมระบบการศึกษาญี่ปุ่นมาอย่างยาวนาน และยังคงเป็นฐานในการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา ล่าสุด Tsuneyoshi (2023) พบว่า การปฏิรูปหลักสูตรในช่วงปี 2020 ยังคงมุ่งเน้นความสมดุลระหว่างความสามารถเชิงวิชาการ ทักษะสังคม และความเป็นพลเมืองยุคใหม่ เพื่อรับมือกับความท้าทายทางเศรษฐกิจและสังคมระดับโลก นอกจากนี้การปฏิรูปการศึกษาล่าสุดยังให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในการปลูกฝังคุณธรรมและการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Okada, 2022) ภาพรวมทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่า บทบาทของครูประถมศึกษาในญี่ปุ่นไม่ได้จำกัดอยู่แค่การสอนเนื้อหา แต่รวมถึงการพัฒนาเด็กให้เติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกมิติ

ในกลุ่มประเทศยุโรป European Commission/EURYDICE (2023) พบว่า ครูประถมศึกษา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้เชิงลึก โดยเฉพาะการส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง การแก้ปัญหา และการเรียนรู้แบบร่วมมือ นอกจากนี้ OECD (2023b) ยังรายงานว่า ครูประถมศึกษาในประเทศที่มี ผลสัมฤทธิ์สูง จะให้ความสำคัญกับการใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างประเทศต่าง ๆ พบว่า มีแนวโน้มร่วมกันในการกำหนดบทบาท ครูประถมศึกษา 3 ประการหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมที่ไม่จำกัดเพียงด้านวิชาการ 2) การใช้การวิจัยและข้อมูลเชิงประจักษ์ในการพัฒนาการเรียนการสอน และ 3) การพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ผ่านระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต แนวโน้มเหล่านี้สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของบทบาทครู จากผู้ถ่ายทอดความรู้สู่การเป็นนักพัฒนาการเรียนรู้อาชีพที่ต้องบูรณาการทักษะหลากหลายด้าน เข้าด้วยกัน

บทบาทและหน้าที่ของครูประถมศึกษาในประเทศไทย

การสังเคราะห์กรอบนโยบายและมาตรฐานวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับครูประถมศึกษาในประเทศไทย พบว่า มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่ที่สะท้อนความเป็นวิชาชีพชั้นสูงอย่างชัดเจน โดยคุรุสภา (2562) ได้วางกรอบมาตรฐานวิชาชีพที่มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะครูให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566ก) ได้เสริมกรอบการทำงานของครูประถมศึกษาผ่านนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคล ที่เน้นการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ควบคู่กับการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ขณะที่สำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหาร งานบุคคลส่วนท้องถิ่น (2565) ได้กำหนดมาตรฐานตำแหน่งที่เน้นการบูรณาการระหว่างการจัดการเรียนรู้ และการดูแลผู้เรียน สามารถสรุปบทบาทและหน้าที่หลักของครูประถมศึกษาได้ 5 ประการ ดังนี้

1. บทบาทด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning Facilitator)

- 1.1 ออกแบบและจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ
- 1.2 ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการสอนที่ทันสมัย
- 1.3 ประเมินผลตามสภาพจริงเพื่อพัฒนาผู้เรียน

2. บทบาทด้านการพัฒนาผู้เรียนองค์รวม (Holistic Student Developer)

- 2.1 ดูแลพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
- 2.2 ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
- 2.3 จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนรายบุคคล

3. บทบาทด้านการพัฒนาวิชาชีพ (Professional Developer)

- 3.1 วิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน
- 3.2 เข้าร่วมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
- 3.3 พัฒนาตนเองตามแผนพัฒนารายบุคคล

4. บทบาทด้านการประสานความร่วมมือ (Collaboration Coordinator)

- 4.1 ทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน
- 4.2 สร้างเครือข่ายการพัฒนาการศึกษา
- 4.3 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. บทบาทด้านการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนประถมศึกษาที่มีสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ซึ่งประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 6 ด้าน ได้แก่ การสื่อสาร การคิดขั้นสูง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการตนเอง การทำงานเป็นทีม และการมีคุณธรรมจริยธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

การบูรณาการบทบาทนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะของผู้เรียนมากกว่าการท่องจำ บทบาทและหน้าที่เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า ครูประถมศึกษาในประเทศไทยต้องเป็นทั้งผู้สอน ผู้อำนวยการควบคู่กันในการเรียนรู้ นักพัฒนา และนักประสานความร่วมมือ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาครูประถมศึกษาจึงควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างสมรรถนะในทุกบทบาทอย่างสมดุลและต่อเนื่อง

งานของครูประถมศึกษา

การศึกษาและสังเคราะห์งานของครูประถมศึกษาในปัจจุบันแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายและความซับซ้อนของงานที่ต้องรับผิดชอบ จากการสังเคราะห์ข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) และกรอบมาตรฐานตำแหน่งของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2565) พบว่า งานของครูสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้านหลักที่มีความสำคัญและส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ได้แก่

1. **งานวิชาการ** งานวิชาการเป็นภารกิจหลักที่ครูประถมศึกษาต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก Darling-Hammond et al. (2020b) ได้วิเคราะห์งานวิชาการของครูประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย การวางแผนการสอนที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้เรียน การผลิตและเลือกใช้สื่อการสอนที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน การวัดและประเมินผลที่หลากหลายและต่อเนื่อง รวมถึงการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน โดย วิจารย์ พานิช (2564) ได้เน้นย้ำว่า ครูประถมศึกษาต้องปรับเปลี่ยน

วิธีการสอนให้เน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะในวิชาหลักอย่างภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์

2. งานดูแลกิจวัตรประจำวันและงานกิจการนักเรียน งานดูแลนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นภารกิจสำคัญของครู เนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับความปลอดภัย สุขภาวะ และพัฒนาการของผู้เรียน รายงานของ UNESCO (2021) ชี้ให้เห็นว่า ครูประถมศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลความปลอดภัยเชิงร่างกายและความเป็นอยู่ที่ดีทางอารมณ์ของนักเรียน โดยครูต้องเฝ้าระวังความเสี่ยงในโรงเรียน ดูแลกิจกรรมประจำวัน และสนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียนในทุกช่วงเวลา นอกจากนี้ OECD (2020) จากโครงการ TALIS ยังรายงานว่า ครูในระดับประถมศึกษามักต้องรับผิดชอบกิจกรรมที่ไม่ใช่การสอน เช่น การดูแลช่วงพัก การช่วยเหลือนักเรียนที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ การประสานงานกับผู้ปกครอง เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นภารกิจที่ใช้เวลาและความใส่ใจสูง ด้านสุขภาวะของนักเรียน ศูนย์ควบคุมโรคสหรัฐอเมริกา (CDC, 2022) ระบุว่า ครูประถมศึกษาเป็นผู้มีบทบาทหลักในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดี เช่น สุขอนามัยพื้นฐานการดูแลอาหารกลางวัน การสังเกตอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนสุขภาวะทางจิตสังคมของนักเรียน เป็นต้น ในมิติของกิจการนักเรียน ครูยังรับผิดชอบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การแนะแนวพฤติกรรม การพัฒนาทักษะทางสังคม และการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกในห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการพัฒนาทักษะสังคมอารมณ์ (Social-Emotional Learning) ที่ชี้ว่า ครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ทักษะความร่วมมือ และการจัดการพฤติกรรมของนักเรียน (CASEL, 2023a) งานด้านนี้จึงเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนักเรียนประถมศึกษาให้เติบโตอย่างรอบด้านทั้งกาย อารมณ์ สังคม และการเรียนรู้

3. งานธุรการ งานธุรการของครูประถมศึกษาในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น ตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบการบริหารจัดการโรงเรียน การเก็บข้อมูลและบันทึกผลการเรียนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ การจัดทำรายงานประจำภาคเรียน การจัดทำเอกสารตามข้อกำหนดของหลักสูตร รวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานภายในโรงเรียน เป็นภาระงานสำคัญที่ต้องใช้เวลาอย่างมาก รายงานของ OECD (2020) ใน TALIS 2018 ชี้ให้เห็นว่า ครูในหลายประเทศต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้นในการจัดทำเอกสารทั้งในระบบดิจิทัลและกระดาษ ซึ่งส่งผลให้ครูต้องแบ่งเวลาออกจากการเตรียมการสอน และกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้อื่นๆ ของผู้เรียน นอกจากนี้ รายงาน UNESCO (2023a) ยังระบุว่า โรงเรียนทั่วโลกกำลังประสบปัญหาภาระงานที่มากเกินไป (Administrative Overload) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากระบบเทคโนโลยีการศึกษาที่ต้องบันทึกข้อมูลจำนวนมาก ความท้าทายสำคัญคือการบริหารจัดการเวลาของครูระหว่างงานธุรการและงานสอน เพื่อไม่ให้กระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและภาระงานหลักของครูในห้องเรียน

4. งานมอบหมายพิเศษ งานมอบหมายพิเศษเป็นภารกิจที่สะท้อนถึงการพัฒนาวิชาชีพและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน Hargreaves and Fullan (2020) ได้วิเคราะห์งานพิเศษของครูประถมศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิชาชีพ พบว่า ครูต้องรับผิดชอบงานเพิ่มเติมนอกเหนือจากการสอน เช่น การเป็นหัวหน้าสายชั้น การเป็นครูแกนนำด้านวิชาการ การเป็นผู้ประสานงานโครงการพิเศษ การเป็นที่ปรึกษาชมรมหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การเป็นครูพี่เลี้ยงให้กับครูใหม่ และการเข้าร่วมคณะทำงานต่าง ๆ ของโรงเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า ครูที่มีส่วนร่วมในงานพิเศษมักมีโอกาสนในการพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

การจำแนกงานทั้ง 4 ด้านดังกล่าว สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานตำแหน่งและวิทยฐานะครูของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2565) ซึ่งระบุหน้าที่ความรับผิดชอบของครูไว้ใน 4 มิติหลัก ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การมีส่วนร่วมในงานวิชาการ และการบริหารจัดการทั่วไป อันเป็นกรอบแนวทางที่ใช้กำหนดบทบาทของครูในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างชัดเจนและมีหลักฐานรองรับทางวิชาการ

มุมมองและประสบการณ์ของครูประถมศึกษาต่อภาระงานในวิชาชีพ: วิฤตการณ์การลาออกและความท้าทายในการรักษาครูคุณภาพ

การศึกษาความคิดเห็นและประสบการณ์ของครูประถมศึกษาในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายที่เพิ่มขึ้นในวิชาชีพครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนและผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน การส่งเคราะห์งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง พบประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. ภาระงานนอกการสอนและผลกระทบต่อคุณภาพการสอน งานวิจัยเชิงนานาชาติชี้อย่างชัดเจนว่าภาระงานนอกการสอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ลดคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา โดยต้องใช้เวลาไปกับงานธุรการ การบันทึกข้อมูลในระบบดิจิทัล และการปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านเอกสารในปริมาณมาก (OECD, 2020) รายงานของ UNESCO (2023a) สะท้อนสถานการณ์เดียวกัน โดยระบุว่า โรงเรียนในหลายประเทศกำลังเผชิญ Administrative Overload จากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการประกันคุณภาพ ส่งผลให้ครูมีเวลาเตรียมการสอนลดลงและเพิ่มความเครียดในงานวิชาชีพ ดังนั้น ความท้าทายสำคัญจึงไม่ได้อยู่เพียงที่จำนวนชั่วโมงงาน แต่คือโครงสร้างของงานที่ยังเน้นเอกสารมากกว่าคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งต้องการการแก้ไขในระดับนโยบายอย่างเป็นระบบ

2. ความขัดแย้งระหว่างอุดมคติและความเป็นจริงในวิชาชีพ Wilson and Deaney (2021) ชี้ให้เห็นว่า ครูประถมศึกษามีมือใหม่ในสหราชอาณาจักรจำนวนมากเข้าสู่วิชาชีพด้วยอุดมคติที่จะพัฒนาผู้เรียนและสร้างการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติงานจริง ครูกลับต้องจัดสรรเวลาจำนวนมากให้กับงานด้านเอกสารและการรายงานผล ซึ่งจำกัดเวลาที่ควรใช้ในการจัดการเรียนรู้และการดูแลผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ

ในบริบทไทย รายงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566ค) และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2022b) สะท้อนภาพเดียวกันว่า ครูไทยต้องแบกรับภาระงานธุรการและงานประกันคุณภาพจำนวนมาก ส่งผลให้ไม่สามารถทุ่มเทเวลาและพลังงานให้กับภารกิจหลักด้านการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

3. ผลกระทบต่อสุขภาพและการตัดสินใจลาออก งานศึกษาของ Skaalvik and Skaalvik (2017) ชี้ว่า ภาระงานที่มากเกินไปเกินสมดุล ความคาดหวังจากบทบาทวิชาชีพ และความรู้สึกว่าไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามมาตรฐานที่ตนตั้งไว้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเครียด ความเหนื่อยล้า และการตัดสินใจลาออกของครู โดยเฉพาะในกลุ่มครูช่วงต้นอาชีพที่ยังขาดระบบสนับสนุนเชิงโครงสร้างอย่างเพียงพอ สอดคล้องกับรายงานของ UNESCO (2022) ซึ่งพบว่า ครูในหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียง รายงานระดับความเครียดสูงจากภาระงานนอกการสอน โดยเฉพาะงานเอกสารและงานประกันคุณภาพที่ซ้ำซ้อน ส่งผลให้เวลาเตรียมการสอนลดลงและลดทอนคุณภาพการจัดการเรียนรู้

ในประเทศไทย รายงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566ค) ระบุว่า ครูจำนวนมากต้องรับภาระงานด้านเอกสาร งานประกันคุณภาพ และงานรายงานผลในปริมาณมากเกินไปจนเกินไป ส่งผลให้เกิดความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ ลดแรงจูงใจในการสอน และเพิ่มความเสี่ยงต่อการลาออกจากวิชาชีพ โดยข้อมูลจาก OECD (2020) ยังยืนยันว่า ครูไทยใช้เวลาทำงานนอกห้องเรียนในสัดส่วนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD อย่างมีนัยสำคัญ สถานการณ์นี้สะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการปรับโครงสร้างภาระงานและระบบสนับสนุนครูในระดับสถานศึกษาและนโยบาย

4. มุมมองต่อนโยบายและการบริหารจัดการ รายงานการสำรวจครูนานาชาติของ OECD ภายใต้โครงการ TALIS 2018 (OECD, 2020) ชี้ให้เห็นว่า ครูจำนวนมากยังรู้สึกว่าการพัฒนาด้านการประกันคุณภาพและระบบกำกับติดตามในสถานศึกษามุ่งเน้นงานเอกสารมากกว่าการสนับสนุนการพัฒนาการสอนจริง ส่งผลให้ครูต้องใช้เวลาไปกับการจัดทำรายงานและการเตรียมเอกสารสำหรับการตรวจสอบมากกว่าการเตรียมการสอน ซึ่งนอกจากจะลดเวลาในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แล้วยังเพิ่มความกดดันและความเครียดในการปฏิบัติงานอีกด้วย

ในทำนองเดียวกัน รายงานของ UNESCO (2023a) พบว่า โรงเรียนในหลายประเทศเผชิญปัญหาภาระงานที่มากเกินไป (Administrative Overload) โดยเฉพาะในระบบการศึกษาที่มีการประเมินคุณภาพเชิงเอกสารจำนวนมากและต้องบันทึกข้อมูลผ่านระบบเทคโนโลยีการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ภาระงานดังกล่าวทำให้ครูจำนวนไม่น้อยเรียกร้องให้มีการปรับปรุงนโยบายเพื่อลดงานที่ไม่จำเป็น และเพิ่มความยืดหยุ่นทางวิชาการ เพื่อให้สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

การอภิปรายผลและสังเคราะห์ประเด็นเชิงวิเคราะห์

การอภิปรายเชิงวิเคราะห์นี้มุ่งอธิบายภาพรวมของงานครูประถมศึกษาในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาไทย โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดเชิงทฤษฎีและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ปรากฏในงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ผลการสังเคราะห์สะท้อนให้เห็นว่า บทบาทและภารกิจของครูประถมศึกษา มีความซับซ้อนมากขึ้น ภายใต้บริบทของการปฏิรูปการศึกษาและความคาดหวังของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

แนวคิดของ Shulman (1987) เรื่อง Pedagogical Content Knowledge (PCK) อธิบายว่า ครูผู้สอนที่มีประสิทธิภาพต้องมีทั้ง “ความรู้เนื้อหา (Content Knowledge)” และ “ความรู้วิธีสอน (Pedagogical Knowledge)” ที่หลอมรวมกันเป็นองค์ความรู้เฉพาะวิชาชีพ เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างมีความหมาย ในบริบทของครูประถมศึกษา แนวคิดนี้สะท้อนว่าครูไม่เพียงต้องเข้าใจหลักสูตรระดับชาติ แต่ยังสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย ซึ่งสอดคล้องกับ ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2565 (คุรุสภา, 2565) ที่กำหนดสมรรถนะหลักของครูทั้งด้านความรู้ทางวิชาชีพ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ และจรรยาบรรณวิชาชีพ

ในด้านภาระงาน ครูประถมศึกษาต้องเผชิญกับปัญหาความไม่สมดุลระหว่างงานหลัก (การสอนและพัฒนาผู้เรียน) กับงานรอง (ธุรการและรายงานผล) ข้อมูลจาก TALIS 2018 Results (Volume II) (OECD, 2020) แสดงให้เห็นว่า ครูในหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทย มีภาระงานนอกห้องเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ OECD โดยเฉพาะในด้านงานเอกสารและการรายงานผล

การเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เช่น ฟินแลนด์ พบว่า การบริหารงานครูเน้นหลักความไว้วางใจ (Trust-Based System) ซึ่งให้อิสระแก่ครูในการจัดการเรียนรู้ โดยลดการรายงานเอกสารและเน้นการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (Sahlberg & Walker, 2021) แนวทางนี้ทำให้ครูมีเวลาเตรียมการสอนและสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง ซึ่งสามารถใช้เป็นกรณีตัวอย่างสำหรับการปฏิรูประบบบริหารครูไทย

ในระดับระบบบริหารจัดการการศึกษา แนวคิดของ UNESCO (2023a) เน้นว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลควรถูกออกแบบให้เป็น “เครื่องมือช่วยครู ไม่ใช่ภาระเพิ่มเติม” โดยเฉพาะการนำระบบบริหารจัดการโรงเรียน (School Management System) และฐานข้อมูลอัจฉริยะมาใช้เพื่อลดงานเอกสารและติดตามพัฒนาการผู้เรียนแบบเรียลไทม์

การเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์ทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่า ครูประถมศึกษาในประเทศไทยมีบทบาทเชิงระบบ (Systemic Role) ซึ่งครอบคลุมการจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ การดูแลนักเรียนเชิงพฤติกรรม และสังคมนตรีบริหารงานเอกสาร และการพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่อง แต่โครงสร้างสนับสนุนและกลไกการบริหาร ยังไม่เอื้อต่อการสร้างสมดุลของงานเหล่านี้อย่างยิ่งย่น

ดังนั้น การปฏิรูปงานครูไม่ควรมุ่งเพียง “ลดภาระงาน” แต่ต้องยกระดับระบบสนับสนุนครูในทุกมิติ ทั้งการผลิต พัฒนา และบริหารจัดการ เพื่อให้ครูสามารถทำหน้าที่ตามแนวคิด PCK ได้อย่างเต็มศักยภาพ และนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 อย่างแท้จริง

แนวทางการแก้ไขปัญหาและข้อเสนอเชิงนโยบาย

ผลจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารทั้งในและต่างประเทศ (Darling-Hammond, 2020; OECD, 2022b; UNESCO, 2023a; สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2565; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566ข) สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาระบบงานของครูประถมศึกษาดังนี้

ประการแรก การพัฒนาระบบผลิตและพัฒนาครูที่เน้นสมรรถนะ (Competency-Based Teacher Education) ควรมุ่งสู่การพัฒนาครูในลักษณะต่อเนื่อง ตั้งแต่การผลิตครูในระดับอุดมศึกษาไปจนถึงการพัฒนาหลังบรรจุ โดยผสมแนวคิด Pedagogical Content Knowledge (PCK) ของ Shulman (1987) เข้ากับกรอบมาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา (คุรุสภา, 2565) เพื่อให้ครูมีทั้งความรู้ทางวิชาการ ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ และจรรยาบรรณและจิตวิญญาณแห่งความเป็นครูอย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ควรส่งเสริมระบบครูพี่เลี้ยงสำหรับครูบรรจุใหม่ และพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ภายในโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ประการที่สอง การบริหารจัดการภาระงานของครูด้วยเทคโนโลยีและระบบข้อมูล (Digital Workflow for Teachers) ควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการลดภาระงานธุรการของครู โดยเฉพาะการบันทึกข้อมูลนักเรียน การจัดทำรายงานผลการเรียน และการรายงานผลการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางนี้สอดคล้องกับรายงาน Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education – A Tool on Whose Terms? ขององค์การยูเนสโก (UNESCO, 2023a) ได้เน้นย้ำการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยลดภาระงานซ้ำซ้อนของครู

ประการที่สาม การปฏิรูปโครงสร้างการบริหารจัดการทางการศึกษา (Educational Management Reform) ควรมีการกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางสู่สถานศึกษา (Decentralization) เพื่อให้โรงเรียนสามารถบริหารบุคลากรและงบประมาณได้อย่างยืดหยุ่น โดยยังคงรักษาระบบตรวจสอบที่โปร่งใสและมีความรับผิดชอบร่วม (Accountability) แนวทางนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของ Darling-Hammond (2020) ที่เสนอให้ระบบการศึกษาสร้างโรงเรียนที่มีอำนาจในการตัดสินใจ (Empowering Schools) ซึ่งเปิดโอกาสให้ครูและผู้บริหารใช้ดุลพินิจทางวิชาชีพในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากขึ้น

นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลควรถูกบูรณาการเป็นกลไกสนับสนุนการบริหารโรงเรียน และลดภาระงานที่ไม่จำเป็นของครู เช่น ระบบจัดเก็บข้อมูลผู้เรียน ระบบวัดและประเมินผล และระบบรายงานผลแบบอัตโนมัติ ซึ่งจะช่วยลดงานซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของสถานศึกษา รายงานของ UNESCO (2023a) ชี้ว่า เทคโนโลยีที่ออกแบบอย่างเหมาะสมสามารถช่วยลดภาระงานเอกสาร และเปิดโอกาสให้ครูมีเวลาเพิ่มขึ้นสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอน

ประสบการณ์จากประเทศฟินแลนด์แสดงให้เห็นว่า ระบบการศึกษาที่ให้ความไว้วางใจครู และกระจายอำนาจให้สถานศึกษาบริหารจัดการอย่างยืดหยุ่น ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยระบบดังกล่าวเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความเป็นมืออาชีพของครู การตัดสินใจร่วมกัน และการออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล (Sahlberg, 2023)

ดังนั้น แนวทางทั้งสามประการ การพัฒนาระบบผลิตครู การบริหารจัดการภาระงานด้วยเทคโนโลยี และการปฏิรูปโครงสร้างการบริหารทางการศึกษา ควรดำเนินไปอย่างบูรณาการ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การคืนเวลาให้ห้องเรียน (Give Time Back to Classrooms) เพื่อให้ครูสามารถทุ่มเทกับบทบาทหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ได้อย่างเต็มที่ และยั่งยืน

การวิจัยในอนาคตควรมุ่งศึกษาผลของนโยบาย “คืนเวลาให้ครู” ในระดับพื้นที่ เพื่อประเมินผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน แรงจูงใจของครู และประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สำคัญสำหรับการพัฒนานโยบายการศึกษาของไทยในระยะยาว

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อเสริมสร้างบทบาทและคุณภาพของครูประถมศึกษา

ผลจากการสังเคราะห์หลักฐานเชิงประจักษ์ระดับนานาชาติและบริบทการศึกษาของไทย บทความนี้ขอเสนอแนวทางเชิงนโยบาย 4 ประการ ที่มุ่งลดภาระงานที่ไม่จำเป็นและเสริมสร้างขีดความสามารถของครูประถมศึกษา ดังนี้

1. การปฏิรูปหลักสูตรการผลิตครูให้เน้นสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานจริง ควรยกระดับมาตรฐานหลักสูตรให้มีความเชื่อมโยงกับความต้องการของโรงเรียนมากขึ้น โดยเพิ่มสัดส่วนประสบการณ์ภาคสนาม การเรียนรู้จากสถานศึกษา (School-Based Learning) และการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning Pedagogy) เพื่อให้ครูใหม่มีความพร้อมต่อการทำงานจริงตั้งแต่วันแรกที่เข้าสู่วิชาชีพ

2. การพัฒนาระบบดิจิทัลแบบบูรณาการเพื่อลดความซ้ำซ้อนของภาระงาน ควรบูรณาการระบบบันทึกข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานต้นสังกัด และโรงเรียนให้เป็นระบบเดียว ลดการรายงานซ้ำซ้อน และออกแบบระบบที่เน้นการใช้งานง่าย (User-Centered Design)

โดยให้ครูสามารถกรอกข้อมูลเพียงครั้งเดียว (One-Time Data Entry) และข้อมูลเชื่อมถึงทุกหน่วยงานอย่างอัตโนมัติ ซึ่งจะช่วยลดเวลางานเอกสารและเพิ่มเวลาให้การเตรียมการสอน

3. การปรับโครงสร้างการบริหารจัดการโรงเรียนและระบบกำกับติดตาม ควรปรับการประกันคุณภาพจากแบบเน้นเอกสารไปสู่แบบสนับสนุนการเรียนรู้และการสอน โดยลดภาระงานด้านการตรวจประเมินเอกสาร และเพิ่มระบบนิเทศแบบกัลยาณมิตร (Mentoring & Coaching) เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนรู้มากกว่าการเน้นหลักฐานเอกสารเชิงปริมาณ

4. การคืนเวลาให้ครูเพื่อพัฒนาผู้เรียน ควรกำหนดมาตรการเชิงระบบเพื่อลดภาระงานที่ไม่จำเป็น เช่น งานธุรการ งานกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับการสอน และงานประชาสัมพันธ์ พร้อมทั้งเสริมการสนับสนุนด้านบุคลากรช่วยงาน (School Support Staff) เพื่อให้ครูมีเวลาและสมรรถนะในการทุ่มเทกับการออกแบบการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มที่

สรุป

การวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านบทบาท ภาระงาน และความท้าทายของครูประถมศึกษาพบว่า โครงสร้างการบริหารจัดการทางการศึกษาในปัจจุบันยังคงสร้างภาระงานนอกการสอนในระดับสูง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ สุขภาวะทางอารมณ์ และแรงจูงใจในการประกอบวิชาชีพครูทั้งในบริบทไทยและต่างประเทศ ข้อค้นพบเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนของการปรับเปลี่ยนเชิงระบบ ทั้งในระดับการผลิตครู ระดับสถานศึกษา และระดับนโยบายส่วนกลาง

ข้อเสนอเชิงนโยบายสำคัญประกอบด้วย การยกระดับหลักสูตรการผลิตครูให้เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง การพัฒนาระบบดิจิทัลแบบบูรณาการเพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล การปรับโครงสร้างการประกันคุณภาพให้เน้นการสนับสนุนคุณภาพการสอนมากกว่าการจัดทำเอกสาร และการคืนเวลาให้ครูสามารถใช้กับการออกแบบการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มที่ แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้ภาระงานที่ไม่จำเป็นลดลง เพิ่มความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน และเสริมสร้างความเป็นมืออาชีพของครูในระยะยาว

โดยสรุป บทความนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน หากระบบการบริหารจัดการยังคงสร้างภาระที่ขัดขวางบทบาทหลักของครู การดำเนินการเชิงนโยบายที่มีทิศทางชัดเจน สอดประสานกันและตั้งอยู่บนหลักฐานเชิงประจักษ์จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการยกระดับคุณภาพครูประถมศึกษาและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- คุรุสภา. (20 มีนาคม 2562). ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 136 ตอนพิเศษ 68 ง หน้า 18-20.
- _____. (2565). *ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการ คุรุสภา.
- พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546. (11 มิถุนายน 2546). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 120 ตอนที่ 52 ก, 1-30.
- วิจารณ์ พานิช. (2564). การเรียนรู้เพื่อศตวรรษที่ 21: แนวทางการพัฒนาครูและผู้เรียน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 23(2), 1-15.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566ก). *นโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2566ข). *รายงานผลการดำเนินงานและแนวทางการพัฒนาภาระงานครู พ.ศ. 2566*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2566ค). *รายงานภาระงานครู ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2565). *กรอบมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.ค.ศ.
- สำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น. (2565). *ประกาศ ก.ท. เรื่อง มาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับการจัดทำมาตรฐานกำหนดตำแหน่งพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษา เทศบาล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2565*. นนทบุรี: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2566). *มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561*. กระทรวง ศึกษาธิการ.
- _____. (2566). *รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- Bjork, C. (2019). *High-Stakes Schooling: What We Can Learn from Japan's Juku and Cram Schools*. University of Chicago Press.

- Cave, P. (2016). *Primary School in Japan: Self, Individuality and Learning in Elementary Education*. Routledge. <https://www.routledge.com/Primary-School-in-Japan-Self-Individuality-and-Learning-in-Elementary/Cave/p/book/9780415446792>
- Centers for Disease Control and Prevention. (2022). *School Health Guidelines to Promote Student Well-Being*. U.S. Department of Health and Human Services. <https://www.cdc.gov/healthyschools/shs/guidelines.htm>
- Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL). (2023a). *2023 State of SEL Report*. CASEL.
- _____. (2023b). *SEL Framework: What Are the Core Competence Areas and Where Are They Promoted?* CASEL.
- Darling-Hammond, L. (2020). Accountability in Teacher Education. *Action in Teacher Education*, 42(1), 60-72.
- Darling-Hammond, L., Flook, L., Cook-Harvey, C., Barron, B., & Osher, D. (2020a). Implications for Educational Practice of the Science of Learning and Development. *Applied Developmental Science*, 24(2), 97-140.
- Darling-Hammond, L., Oakes, J., Wojcikiewicz, S., & Hyster, M. E. (2020b). *Preparing Teachers for Deeper Learning*. Harvard Education Press.
- Di Lisio, A., Cavioni, V., Zanetti, M. A., Grazzani, I., & Ornaghi, V. (2025). *The Longitudinal Associations Between Teacher-Student Relationships and School Outcomes in Typical and Vulnerable Student Populations: A Systematic Review Update*. *Social Psychology of Education*.
- DuFour, R., DuFour, R., Eaker, R., Many, T. W., & Mattos, M. (2016). *Learning by Doing: A Handbook for Professional Learning Communities at Work* (3rd ed.). Solution Tree Press. <https://www.solutiontree.com/learning-by-doing.html>
- European Commission/EURYDICE. (2023). *Teachers in Europe: Careers, Development and Well-Being*. Publications Office of the European Union.
- Finnish National Agency for Education. (2023). *Finnish Teachers and Principals in Basic Education*. Finnish National Agency for Education.
- Fullan, M. (2020). *The New Meaning of Educational Change* (5th ed.). Teachers College Press.

- Hargreaves, A., & Fullan, M. (2020). Professional Capital After the Pandemic: Revisiting and Revising Classic Understandings of Teachers' Work. *Journal of Professional Capital and Community*, 5(3/4), 327-336.
- Hargreaves, A., & O'Connor, M. T. (2018). *Collaborative Professionalism: When Teaching Together Means Learning for all*. Corwin Press. <https://us.corwin.com/books/collaborative-professionalism-247835>
- Hattie, J. (2023). *Visible Learning: The sequel - A Synthesis of Over 2,100 Meta-Analyses Relating to Achievement*. London: Routledge.
- International Labour Organization. (2023). *International Standard Classification of Occupations: Teachers*. ILO Publishing.
- Koç, R. (2024). Teachers' Views on Lifelong Learning. *European Journal of Educational Studies*, 11(5), 145-162.
- Ministry of Education Singapore. (2020). *21st Century Competencies Framework and Student Outcomes*. Ministry of Education.
- Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (MEXT). (2017). *Elementary School Teaching Guide for the Japanese Course of Study: Moral Education*. https://www.mext.go.jp/component/a_menu/education/micro_detail/_icsFiles/afieldfile/2019/03/18/1413522_009.pdf
- _____. (2018). *Improvement of Academic Abilities (Courses of Study) Explanation of Elementary School Curriculum (English Version)*. https://www.mext.go.jp/en/content/20240712-mxt_kyoiku02-100002607_001.pdf
- Okada, T. (2022). Japan's School Curriculum Reform in the 2020s: Active Learning and Moral Education. In T. Okada (Ed.), *Japan's School Curriculum for the 2020s: National Identity and Transformation* (pp. 1-20). Springer.
- Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD). (2020). *TALIS 2018 Results (Volume II): Teachers and School Leaders as Valued Professionals*. Paris: OECD Publishing.
- _____. (2022a). *Teachers' Professional Identity and Well-Being: Facing the Challenges of a Changing World*. OECD Publishing.

- _____. (2022b). *TALIS 2018 Results (Volume II): Teachers and School Leaders as Valued Professionals*. OECD Publishing.
- _____. (2023a). *PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education*. OECD Publishing, Paris.
- _____. (2023b). *TALIS 2023 results (Volume II): Teachers and School Leaders as Valued Professionals*. OECD Publishing.
- Sahlberg, P. (2023). *Finnish Lessons 3.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland?*. Teachers College Press.
- Sahlberg, P., & Walker, T. D. (2021). *In Teachers We Trust: The Finnish Way to World Class Schools*. W. W. Norton & Company.
- Shulman, L. S. (1987). Knowledge and Teaching: Foundations of the New Reform. *Harvard Educational Review*, 57(1), 1-22.
- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2017). Teacher Stress and Teacher Self-Efficacy as Predictors of Teacher Burnout and Teacher Attrition. *Teaching and Teacher Education*, 67, 1-10.
- Tan, C., & Dimmock, C. (2017). Developing 21st Century Competencies in Singapore: A Review and Critique. *Asia Pacific Journal of Education*, 37(4), 425-438.
- Tan, O. S., Liu, W. C., & Low, E. L. (2023). *Teacher Education in the 21st Century: Singapore's Evolution and Innovation*. Springer Nature.
- Tsuneyoshi, R. (2023). Japanese Education in Transition: Balancing Global Competitiveness and Holistic Development. *Asia Pacific Journal of Education*, 43(2), 412-428.
- UNESCO. (2021). *Ensuring Safety and Well-Being in Schools: A Global Perspective*. UNESCO.
- _____. (2022). *The State of Teachers in Asia-Pacific*. UNESCO Bangkok. <https://bangkok.unesco.org/content/state-teachers-asia-pacific-2022>
- _____. (2023a). *Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education A Tool on Whose Terms?*. UNESCO Publishing. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000385723>

- _____. (2023b). *Global Report on Teachers: Addressing Teacher Shortages*. UNESCO.
- Wilson, E., & Deaney, R. (2021). Beginning Teachers' Experiences in Primary Schools: Reality Versus Expectations. *European Journal of Teacher Education*, 44(3), 366-382.
- World Bank. (2018). *World Development Report 2018: Learning to Realize Education's Promise*. World Bank Group.
- _____. (2019). *The Human Capital Project*. World Bank Group. <https://www.worldbank.org/en/publication/human-capital>
- Yamamoto, Y. (2021). Whole-Person Education in Japan: An Overview of Historical and Current Issues. *International Journal of Educational Research*, 108, 101782.